

МАЊЕ ЗАСТУПЉЕНИ ЕКСПОНЕНТИ ТЕКСТУАЛНЕ КОНЕКЦИЈЕ У НАУЧНИМ ЧЛАНЦИМА ЕНГЛЕСКИХ И СРПСКИХ ГОВОРНИКА – КВАЛИТАТИВНА И КВАНТИТАТИВНА АНАЛИЗА

Полазећи од претпоставке да већи степен кохерентности научног чланка олакшава његов пут до читалачке публике, у раду су испитивани неки од експонента текстуалне конекције за које се сматра да томе доприносе, применом контрастивног приступа на истраживачком корпусу сачињеним од научних чланака енглеских и српских аутора из области природних наука. Из истраживачког корпуса је најпре селектовано шест група текстуалних конектора, класификованих по семантичком принципу, да би се потом, применом квалитативне и квантитативне анализе разматрали начини њихове лексичке реализације и бројчана присутност у научним чланцима аутора из једне и друге језичке средине. Добијени подаци су затим упоређивани да би се показало у коме од два језика ови конектори испољавају већу лексичку разноврсност, који од аутора из две језичке средине више користи текстуалне конекторе и да ли постоји гупа конектора коју фаворизују аутори из једне, односно друге језичке средине. Одговори на ова истраживачка питања треба да пруже увид у однос који аутори из две језичке средине имају према писаној форми својих научних радова, а што се доводи у везу са писаним академским традицијама којима припадају.

Кључне речи: научни чланци, текстуални конектори, контрастивни приступ, енглески и српски аутори.

1. Увод

Сведоци смо општег тренда у последњих неколика деценија да се лингвистичка истраживања научног стила, или „функционалног стила научно-техничке литературе” како се овај стил најчашће назива у србистици (ТОШОВИЋ 2002), све више усмеравају ка анализи његовог комуникативног аспекта, уместо лексичко-синтаксичке анализе која је дуго била у њиховом фокусу. Под комуникативним аспектом научног стила, у најшерем смислу те речи, подразумева се „дијалошко преговарање” између аутора

¹ savka.blagojevic@filfak.ni.ac.rs

начног рада (или неке друге форме писане научним стилем) и његовог читаоца односно реципијента научног знања. (DUSZAK 1997). Анализа комуникативне компоненте научног стила поразумева анализу великог броја језичких средстава, метадискурсног карактера, која доприносе остваривању ове компоненте, било да читаоцу помажу да лакше прати ток презентовања научне грађе (текстуални план) или да оствари бољи увид у ауторову перспективу према научној грађи коју чланком излаже (интерперсонални план) (VANDE KOPPLE 1985; GRANGER & TYSON 1996; СМЕЈРКОВА 2007; LEŃKO-SZYMAŃSKA 2008; NYLAND 2010; ÄDEL 2006; BLAGOJEVIĆ 2007, 2008, 2012, 2014).

Предмет овог рада биће анализа неких од експонената текстуалне конекције који, поред текстуалних конектора за изражавање логичких односа, доприносе комуникативном аспекту научног стила у научноистраживачким радовима аутора из две говорне средине, односно, у научним чланцима енглеских и српских научних посленика. Оваква врста контразивног истраживања научног стила такође је у духу савременијих лингвистичких истраживања, почевши још од деведесетих година прошлог века, па све до данас. Контразивна анализа представљена овим радом природни је наставак анализе објављене у раду који се односи на употребу текстуалних конектора за изражавање логичких односа у енглеском и српском академском дискурсу (БЛАГОЈЕВИЋ И ВУКИЋ 2012). За разлику од анализе спроведене за потребе тог рада, у овом раду ће поред квалитативне бити укључена и квантитативна анализа. Фокус нове анализе је другачији од горенаведене, као и истраживачки материјал: за потребе претходног истраживања анализирани су научни радови из области друштвених наука (психологије, социологије и филозофије), док се истраживачки корпус за овај рад састоји од научних радова из природних наука (област хемије, геологије и металургије).

2. Циљ истраживања и методологија

Полазећи од претпоставке да текстуална конекција поспешује комуникативност научног текста јер олакшава праћење пропозиционог садржаја који се њиме излаже, истраживање експонената текстуалне конекције за потребе овог рада обухватило је експоненте текстуалне конекције који, мада нису толико бројни у научним радовима, ипак својим присуством дају допринос њиховој комуникативности. Селектовање ових експонената, односно текстуалних конектора из научних чланака аутора из две говорне средине (или, надаље, два поткорпуса) имало је за циљ да пружи податке на основу којих је било могуће упоредити лексичку реализацију ових конектора у два поткорпуса, као и њихову бројност, да би се дошло до одговора на следећа питања: 1) у коме од анализираних поторпуса текстуални

конектори испољавају већу лексичку разноврсност, 2) који од аутора из две језичке средине чешће користи текстуалне конекторе, и 3) да ли се може идентификовати група текстуалних конектора према којој аутори научних радова из две језичке средине показују већу склоност при писању својих научних чланака.

За разлику од методологије заступљене у горенаведном раду из 2012. године где је акценат био на квалитативној анализи која је имала за циљ да одговори на питање да ли се међу селектованим текстуалним конекторима могу издвојити они „који имају већи број функција, те с тога могу представљати проблем аутору из српске говорне средине када чита радове из своје академске дисциплине на енглеском језику, или их користи када радове пише на енглеском језику за међународну академски у заједницу” (БЛАГОЈЕВИЋ И ВУКИЋ 2012: 478), методологија коришћеном за ово истраживање није узела у обзир мултифункционалност текстуалних конектора, односно њихову полисемичност, будући да је она запажена само у занемарљивом броју сличајева. Фокус истраживања био је на упоређивању бројности, тј. заступљености текстуалних конектора у два поткорпуса, која, са своје стране, указује на већи, односно мањи степен свести аутора према читалачкој публици. Како аутори анализираних научних радова припадају различитим академским писаним традицијама, било је интересно истражити склоност тих аутора ка употреби неких од експонената текстуалне конекције, који поред конектора за изражавање логичких односа, за које се и очекује да буду најзаступљенији у научним радовима јер су њихова иманентна карактеристика, такође доприносе комуникативности њихових радова.

3. Експоненти текстуалне конекције у научним радовима

Језичка средства која аутори научноистраживачких чланака користе да би обезбедили већи степен кохерентности својих текстова представљају, у формалном смислу, хетерогену групу језичких јединица. Ове језичке јединице Милка Ивић (ИВИЋ 1978:1–16) дефинише као модификаторе „који садржину дате реченице представљају у одређени семантички однос према претходном саопштењу указујући тиме уједно на њихову међусобну повезаност”. У англистичкој литератури ова језичка средства се често називају и *конективи*, *дискурсни маркери*, односно *речи сигнализације* (HALLIDY & HASAN; MARCU 2000; VEBBER 1999; NYLAND 2010., итд). У србистици се за ове језичке јединице најчешће користи назив *текстуални конектори* (КОВАЧЕВИЋ 2007; КЛИКОВАЦ 2008), *дискурсне ознаке* (НИГОЈЕВИЋ 2010) *дискурсни маркери* (РИСТИЋ 2004; ПОРОВИЋ 2010), *дискурсни конектори* (РИСТИЋ 2004), или *конектори*, *подтип: организатори текста* (МРАЗОВИЋ 2009.)

Текстуални конектори делују изван клауза у реченици, те се може рећи да у синтаксичком смислу имају периферну улогу у реченици. По својој синтаксичкој функцији они су коњукти изразито везничке природе и остварују различита значења у тексту, а за потребе анализе представљене овим радом, њихова класификација је извршена на основу семантичког критеријума. Остављајући текстуалне конекторе за изражавање логичких односа по страни, на основу функције коју врше у тексту текстуални конектори се могу разврстати у текстуалне конекторе за:

- за изражавање темпорално-спацијалног односа;
- за означавање редоследа пропозиционог садржаја;
- за подсећање на изложени пропозициони садржај;
- за најављивање излагања пропозиционог садржаја;
- за истицање теме, и
- за преформулацију исказа.

Наведена класификација (Благојевић, 2008: 2012) донекле је елаборирана, односно нешто измењена и допуњена класификација америчког лингвисте Вилијама Ванде Копла (VANDE KOPPLE 1985).

4. Анализа текстуалних конектора за изражавање темпорално-спацијалног односа

Текстуални конектори за изражавање темпорално-спацијалног односа по својој форми су прилози за време, а на плану текстуалне конекције пре означавају просторни (спацијални) однос него темпорални, јер се њиме упућује на *место* на коме се одређени исказ или део текста налази у односу на текст као целину. Важно је напоменути да ову групу конектора не треба мешати са временским адјунктима који указују на врсту временског односа у оквиру самог пропозиционог садржаја. Да би се боље уочила функција коју ови конектори имају у тексту, у примерима који следе они су приказани у контексту из којег су ексцепирани, а поступак је, због потребе, примењен и за неке друге типове текстуалних конектора.

4.1. У анализираним текстовима аутора са енглеског говорног подручја утврђена су два текстуална конектора који врше темпорално-спацијалну функцију, *finally* и *lastly*, и обично се јављају на крају пасуса, сигнализирајући завршну информацију у том делу текста,² с тим што је конектор *finally* далеко фреквентнији:

- 1) Moreover, the precaution of avoiding a too prolonged passage of room air through the cartridge after the water sample was passed through the cartridge

² У корпусу из друштвених наука поред ова два конектора идентификована су још конектори *meanwhile* и *subsequently*.

was taken. Finally, before the drinking watersamples containing hypochlorite were extracted, this was decomposed by adding 0.4g/L of sodium sulfate.

- 2) For use in a sandwich immunoassay, the support must also contain an excess of immobilized antibodies vs the amount of analyte to be injected. This is needed for rapid and complete binding of analyte as it passes through the HPIAC column. Lastly, it is desired that the immobilised antibodies be highly active and be easily accessible to the analyte for binding.

3.2. У научним чланцима аутора са српског говорног подручја селектовани су следећи текстуални конектори који означавају темпорално-спацијалну релацију: *затим*, *даље*, *коначно*, *на крају* и *пре свега*.³ Конектор *затим* у свим селектованим примерима нађен је у комбинацији са конектором *пре свега* (пример број 1), док се конектор *пре свега* може често наћи и самостално (пример број 5). Занимљив је случај и конектора *даље* који је полисемичног карактера, те може изражавати како темпорално-спацијални однос, тако и логички однос проширивања. У првом случају он сигнализира наставак претходног излагања пропозиционог садржаја, док у другом случају реферира на додатно објашњење пропозиционог садржаја и може се сврстати и у текстуалне конекторе за изражавање логичких односа.

- 1) Релевантну литературу за ово разматрање чине, пре свега, разноврсни покушаји да су у инжињеријскогеолошкој проблематици успостави целовити систем научних знања, а затим и теоријска разматрања појмова као што су геолошка формулација, геолошки комплекс, организовање геолошке средине, и сл.
- 2) Према литолошким одликама и запаженим пресецима брахиопода, овај део стуба одговарао би Симићевој брахиоподској, *Products zoni*, па смо га и ми одредили као хоризонт са брахиоподама. Даље, може се рећи да се наставља већи интервал који је издвојен као хоризонт са малим фораминиферама и алгама.
- 3) И и погледу генезе разлике су евидентне у односу на генетско-геолошки комплекс Попова (који је опредељен истоветним фацијалним условима стварања стена), литолошки комплекс ИАЕГ (који је опредељен палеографским и геотектонским условима стварања литолошких типова), стратеграфско-литолошки комплекс Бондарика који је опредељен стварањем различитих стена у истоветним физичко-географским условима, и коначно, у односу на Јањићев инжињерскогеолошки комплекс (који је опредељен генезом стена у значењу које се овде заступа), инжињерско-геолошки комплекс је генетски неопредељен и стални је кандидат да буде проглашен за формулацију, ако се утврди парагенетски однос инжињерско-геолошких тела.
- 4) Уз то, кружење прашине у процесу има за последицу и комплекснији систем за њено ање и рециркулацију, што поскупљује инвестициона ула-

³ Мада и конектор *онда* може вршити спацијално-темпоралну функцију, он није пронађен у анализираном корпусу.

гања, одржавања итд. На крају, није за подцњивање ни количина бакра која је на овај начин ангажована и перманентно се задржава у процесу.

- 5) Пре свега, реч је о добро познатим структурним феноменима који имају знатно веће распрострањање у мађарском делу Панонског мора.

Анализа овог поткорпуса показала је да се последњи од наведених текстуалних конектора (*пре свега*) може појавити и као први у низу текстуалних конектора, праћен нумералима *друго, треће, четврто*, итд., па у том случају служи да означи редослед излагања пропозиционог садржаја, као што ће се видети из примера 1 у следећем сегменту рада. У овом поткорпусу уочена је већа разноврсност текстуалних конектора за темпорално-спацијалне односе него у поткорпусу научних чланака на енглеском језику.

5. Текстуални конектори за означавање редоследа пропозиционог садржаја

Мада исти по својој форми као претходни конектори, текстуални конектори за означавање редоследа пропозиционог садржаја, за разлику од потоњих који имају функцију да означе место одређеног дела текста у односу на текст као целину, ови се односе на више делова текста и њихов редослед у тексту као целини. Тачније речено, користе се да читаоцу сигнализирају редослед елемената /делова пропозиционог садржаја у тексту, тј. распоред излагања научне грађе.

4.1. Средства које аутори из енглеске говорне средине најчешће користе у својим чланцима из природних наука да би означили редослед по којем излажу пропозициони садржај, јесте нумерализација:

- 1) In the study reported here, it was assessed in sand gobies exposed to sewage-sludge by measuring(i) the reproductive condition of adults, (ii) the quantity of eggs and larvae produced from known pairings, and (iii) estimates of larval viability by measuring larval lengths, weights and yolk-sac volumes.
- 2) Међутим, поред ове типично жанровске конвенције, у исту сврху се користе текстуални конектори којим се набрајају елементи/делови пропозиционог садржаја. По својој форми ови конектори су бројеви (*First, Second, Third*, итд.), као и прилози изведени од њих (*Firstly, Secondly, Thirdly...*):
- 3) The extended description can be simplified by making use of additional assumptions concerning a continuous-flow system. Firstly, the total effective volume V_{aq} of the continuously renewed aqueous phase in contact with the membrane can be set equal to infinite. Secondly, the concentration gradients within the aqueous phase are assumed to be restricted to a steady-state diffusion layer (Nernst layer) if given average thickness.

4.2. Горенаведени текстуални конектори издвојени из текстова аутора са српског говорног подручја, а који се према Силићевој класификацији конектора могу подвести под „амплификоване конекторе” (SILIĆ 1984:110) и имају улогу да развијају тему, реализују се прилозима који се нижу по утврђеном редоследу: *прво* (или *пре свега*), *друго*, *треће*, итд.

- 1) Тек развој нуклеарне физике како експерименталне тако и теоријске у тридесетим годинама XX века омогућио је да се проблему настанка хемијских елемената приђе на један чисто научни начин. Пре свега, показало се да хемијски елементи могу и морају настајати у звездама и да су порекло и еволуција звезда две најинтимније повезане проблематике. Друго, показало се да се на сва најважнија питања у вези порекла хемијских елемената одговори могу дати било на основу астрофизичких мерења, било на основу нуклеарно-физичких лабораторијских експеримената. Треће, теријска нуклеарна физика и астрофизика дају један целовит и адекватан опис процеса нуклеосинтезе у звездама; закључци добивени на основу добијених разматрања се, опет, могу експериментално проверити.

Када је у питању разноврсност наведених текстуалних конектора у два анализирана поткорпуса, запажа се да је она приближна у оба од њих и да нема већих разлика.

6. Текстуални конектори за подсећање на изложени пропозициони садржај

Да би својим читаоцима олакшали праћење тока излагања садржаја, аутори научних чланака у ту сврху користе текстуалне конекторе којим реферирају на део већ изложеног пропозиционог садржаја да би подсећањем на претходно речено успоставили везу са садржајем који тек намеравају да изложе.

5.1. У поткорпусу на енглеском језику ови конектори се углавном реализују употребом клаузе која у себи садржи неки од прилога темпорално-спацијалног значења, као што су *before*, *earlier*, *above*, и глагола комуникације (*state*, *note*, *say*, итд.). Ови глаголи могу бити у активу или пасиву као предикати реченица, или као зависне адвербијалне клаузе.

- 1) The assisiation of pyrite with marine conditions, and particularly the control of SO4 availability has been noted earlier in this paper.
- 2) It was suggested above that the fault overlap zone illustrated by this, may offer a greater productability, combining strained ground with no through-going fracture.
- 3) The dominant hydrocarbons are the series of etended tricyclic terpenses (chemical structures are given in the Appendix), is reported previously.

Међутим, у истраженом материјалу неретко се могу наћи случајеви где су у истој реченици заступљени експоненти текстуалне конекције како за подсећање на изложени садржај, тако и за најављивање садржаја који следи:

- 4) From the above introductory account of faults and their associated damage and strain zones, the following features are seen to affect the permeability of the fractured and strained ground.

5.2. У текстовима аутора са српског говорног подручја утврђено је да се текстуални конектори за подсећање на изложени пропозициони садржај најчешће реализују кроз комбинацију глагола *поменути* и *видети*, у прошлом времену, са прилошким одредницама за време и место:

- 1а) Већ је поменуто да стационарана смицајна вискозност, n_0 , у тачки гела расте до бесконачности.
- 1б) На Hg електроди су хемисорпционе силе релативно слабе па доминирају углавном само прва четири, раније поменута вида адсорпције.
- 1ц) Поред њих, као што је горе поменуто, мања партија глинача, која се прослојава са танкослојевним биомикритима.
- 2) Као што смо видели, за релативно мале енергије адсорпције драстично су померене области стабилности адсорбаних хидросида у киселу област.
- 3) Напред изнете чињенице указују на неопходност рационалног коришћења и заштите слатких вода, како површинских тако и подземних, а посебно рационално коришћење незагађених изворских вода које се могу без икаквих хемијско-технолошких, директно користи за пиће, чиме се позитивно утиче на опште здравствено стање становништва.
- 4) Како је приказано у одељку 3, ланац нуклеарних реакција у оквиру CNO-циклуса чине и следеће две реакције.

Наведену групу текстуалних конектора, као и групу текстуалних конектора за најављивање излагања пропозиционог садржаја, Ј. Силић (SILIĆ 1984: 110) назива „пропозиционалним конекторима”; конекторе који имају функцију да подсети читаоца на изложену информацију он назива „антецедентним конекторима”, а оне којима се најављује излагање неке информација назива „посцедентним конекторима”. Овај аутор сматра да су ови конектори често у тесној вези са текстовима са амплификованом прогесијом, односно са текстуалним конекторима који означавају редослед излагања пропозиционог садржаја.

Као и у претходном случају, уочена је прилично једнака разноврсност конектори за подсећање на изложени пропозициони садржај у оба анализирана поткорпуса.

7. Текстуални конектори за најављивање излагања пропозиционог садржаја

Ове језичке јединице имају сличну функцију као претходне (текстуални конектори за подсећање на изложени пропозициони садржај), само „делују” у супротном правцу, јер сигнализирају оно што ће тек следити код излагања пропозиционог садржаја.

6.1. У ексцерпираним примерима из текстова на енглеском језику утврђено је да се текстуална конекција у смислу најављивања излагања пропозиционог садржаја углавном реализује реченичним конструкцијама које се најчешће састоје од глагола *to discuss*, *to analyse*, итд., или су то именице као што су *discussion*, *comment*, итд., и одговарајућих прилога који најчешће означавају временски или просторни однос.

1) As will be discussed later, this antibody coverage was also sufficient to provide rapid binding of analyte to the column, with grater than 99% of the PHP being etracte from a sample in as little as 6s.

2) In the following, we analyse the various contributions to extra-column variance and show that its variability can be completely explained in terms of solvent viscosity effects on peak broadening within the connecting tubing and solvent effects of focusing of concentration profile at the head of the column.

3) Further comment on cleat is provided later with respect to Longannet mine in Scotland.

6.2. Највећи број оваквих текстуалних конектора у радовима аутора са српског говорног подручја садржи у себи будуће време, али има и оних у садашњем времену (пример 3), али и у прошлом времену, као у примеру 6.

1) Овај последњи начин се користи за добијање еластомера и биће детаљније размотрен у овом раду.

2) Међутим, то ни издалека није тако као што ће се видети на неколико примера који следе.

3) У трећем одељку описујемо нуклеарне процесе који се догађају у звездама, односно роцес синтезе хемијских елемената.

4) Инжињерскогеолошки комплекс помиње се у књизи В.Попова „Инжињеријска геологија” из 1951.године, у недореченој форми, коју ћу подробније изложити као подлогу за даље разумевање.

5) За нас је битно следеће.

6) Неки одабрани примери савремених експерименталних истраживања ових нуклеарних процеса приказани су у четвртом одељку.

Пример број 6 је занимљив по томе што је глагол у прошлом времену, а цела фраза има функцију најављивања пропозиционог садржаја. Овде треба узети у обзир перспективу из које аутор сагледава свој чланак: за њега је то завршени производ који посматра ретроспективно, док читаоцу тек пред-

стоји пут кроз текст. Што се тиче разноврсности наведених конектора, она је већа у научним чланцима на српском језику.

8. Текстуални конектори за истицање теме

Аутори научних чланака користе ове конекторе да у свом раду нагласе одређени елеменат пропозиционог садржаја, или да дају проминентност некој идеји, исказу и сл., јер сматрају да је то неопходно за боље разумевање материје коју излажу.

7.1. Да би нагласили неку тему или идеју у свом раду, аутори са енглеског говорног подручја најчешће користе предлошке фразе као што су: *with regard to*, *for the case of*, *for this*, итд.,

- 1) With regard to element distribution during the digestion process, results of the concentration of the elements and as content of the coal extracts are shown in Table 3.
- 2) For the case of the atom beam, there is an early period of rising signal intensity due to surface potential stabilization, followed by a decline in intensity as damage accumulates.
- 3) In order to examine this trend the results are recalculated in terms of the masses of the elements in each extract and coal samples fed to the autoclave. For this, a basis of 100 g of coal fed to the autoclave was used and the material vented was estimated 2% of the coal converted.

7.2. У радовима аутора са српског говорног подручја уочена су само два начина за истицање теме и налазе се, што се подразумева, у иницијалној позицији у реченици, односно у пасусу. То су изрази *што се тиче*, и *када је у питању*/ *у питању су*:

- 1) Што се тиче порекла елемената и једињења, односно, оних материјала и компонената које их чине „минералним”, сигурно је да обогаћивање минералним компонентама настаје у земљиној кори као средини у којој се темпоралне воде налазе, односно у којој имају своја лежишта.
- 2а) Када је у питању истраженост лежишта терминалних вода, њихово порекло, квалитет и биланс ових вода, што сматрамо да је претежно у домену геолошких истраживања, може се у овом случају рећи готово исто што је речено за степен истражености ових вода уопште.
- 2б) Најчешће се ради о идентификацији релевантних руптурних односно морфо-структурних података значајних за усмеравање даљих испитивања, која при класичним теренским опажањима нису у целини визуелно уочљива. У питању су, пре свега, дубинске линеарне рептуре и посебно тзв. инјективне тектонско-магматске и тектонско-метаморфогене структурне форме рељефа типа сводова, купола, диатрема, калдера, купа, полигоналних блокова, депресија, биклинала, и др.

Анализа је показала да је разноврсност ових текстуалних конектора приближно иста у оба анализирана поткорпуса.

9. Текстуални конектори за преформулацију исказа

Анализа корпуса указује на то да аутори научних чланака из обе говорне средине показују склоност ка преформулацији датих исказа са циљем да буду што прецизнији у свом излагању. Језичка средства која се у ту сврху користе, у исто време повезују и две клаузе, или две суседне реченице, те недвосмислено имају функцију и текстуалне конекције.

8.1. У чланцима аутора са енглеског говорног подручја конектори за преформулацију исказа по својој форми су најчешће прилози, као што су: *briefly*, *precisely*, *shortly*, и предлошке фразе: *in short*, *i brief*, *in general terms*/*in bulk terms*, *in a simple sense*, итд:

- 1) The sample deposition procedure has been described recently. Briefly, nonolit samples were deposited in the hollow cathode by using a micropipet mounted on a micromanipulator and a low-power stereomicroscope.
- 2) Thus, TG-Lc is an effective method of gradient separation, precisely, in the chromathographic region where the ability to perform gradient separations is necessary, at long retention times.

Нешто чешће су заступљене предлошке фразе, следеће врсте:

- 3) Furthermore, at temperature below T_m , both the experimental and extrapolated (vide supra) V_g decrease as temperature increases (Figure &), whereas the overall detector sensitivity increases as temperature increases. In short, changes in V_g do not easily account for the maximum in detector sensitivity in Figure 6.
- 3) The high rank coalfields of southern England and South Wales have greater cleat densities than those to the north. In general terms, the cleat orientations tend to reflect variscan compression trends, with deviations from the regional on the approach to individual faults.
- 3) The example in Figure 6 is drawn at a coal horizon, but it should be noted that the dilation/contradictions adjacent to these larger faults may actually relate more to the prominent sandstones and claystones that characterise the Longanntet sequence, in bulk terms, these present the greater opportunity for modifications.
- 3) In polymer phase, the redistribution of free voume by which displacement of a diffusant occurs concurrent with motion of the polymer chain segments. In a simple sense then, strong interactions between a solute and the polymer chain increase the molecular dimensions required for the segmental motion, and this can be pictured as a mechanism by which diffusion is soved.

8.2. У научним чланцима на српском језику најчешћи експоненти текстуалне конекције за преформулацију исказа су следећи изрази: у *правом смислу те речи*, у *извесном смислу*, *конкретно*, *исправније речено*, *упрошћено речено*, *боље/прецизније речено*, *другим речима*, итд.

- 1) У суштини, и Флори-Стокмајерова и каскадна теорија се базирају на статистичком разматрању полимеризације у статичком систему и дају исти резултати ако се поше од истих претпоставки.
- 2) Конкретно, таква обележја имају две рстенасте форме са леве стране лука долине Љубатске реке у северном делу подручја (Горња и Доња Љубата).
- 3) Упрошћено речено, при потенцијалима који су за око 0,5 Внегативнији од потенцијала стварања AgCl, метално сребро у раствору Cl јона превукло се монослојем AgCl.
- 4) Сагоревање није директна физија неона у теже елементе, па је исправније рећи да се ради о „топљењу” (*melting*) неона у кисеоник и магнезијум према реакцији. .
- 5) Због тога се овај гранични слој слој често назива електрични двојни слој, или боље речено, електрохемијски двојни слој.
- 6) Другим речима, резултати мерења зависе и од кинетичке абсорпције инхибитора.

Као што се може видети из наведених примера ови конектори, у суштини, квалификују одређени перформативни глагол, који може, али и не мора да буде присутан, али се подразумева. Тако нпр. подразумева се да се адвербијали *конкретно*, *укратко*, *упоштено*, *формално* итд., односе на глаголске облике *говорећи* и *речено*.

Упоредивање два поткорпуса указало је на већу разноврсност текстуалних конектора за преформулацију исказа у чланцима писаним на енглеском језику.

10. Квантитативна анализа

Док се претходна анализа односила на разноврсност текстуалних конектора у два анализирана поткорпуса, квантитативна анализа шест група текстуалних конектора обухватила је 15 научних чланака радова на енглеском језику, са укупно 2676 реченица и 15 на српском језику и укупно 2225 реченица. Заступљеност сваке групе конектора дата је процентуално у односу на број анализираних реченица, и то за сваки поткорпус понаособ. Добијене вредности су затим упоређиване да би се дошло до закључака у вези са заступљеношћу ових јединица у чланцима писаним на два језика, а резултати су приказани у табели на крају рада, (Табела I) из које се може уочити да је збирни број текстуалних конектора присутних у чланцима аутора из енглеске говорне средине (укупно 88 јединица, што у односу на број реченица чини 0,033 %), приметно већи од броја текстуалних конектора се-

лектованих из научних чланака српских аутора (укупно 60 јединица, што у односу на број реченица износи 0,027%). Исто тако се може видети да су и вредности за појединачне групе конектора, изузев код конектора за преформулацију исказа, бројчано веће у тактовима енглеских аутора. Разлике су се највише испољиле код бројчаног односа конектора за подсећање на изложени материјал и конектора за најављивање пропозиционог материјала, оба пута у корист аутора из енглеске говорне средине. Једино су вредности текстуалних конектора за преформулацију исказа већи у чланцима српских аутора.

11. Закључак

Контрастивно истраживање описано у овом раду, а засновано на идеји да већи степен текстуалне конекције у научним чланцима доприноси њиховој већој комуникативности, састоји се од квалитативне и квантитативне анализе шест група текстуалних конектора, класификованих на основу семантичког критеријума. Квалитативна анализа је показала да је број лексичких реализација текстуалних конектора у оквиру сваке од група приближно исти за оба анализирана поткорпуса, сем у три случаја: у поткорпусу на српском језику утврђена је већа лексичка разноврсност код текстуалних конектора за спацијално-темпоралне односе и за најављивање пропозиционог материјала, док је у поткорпусу на енглеском језику утврђена већа разноврсност за конекторе који служе за преформулацију исказа. Квантитативна анализа је показала да аутори из енглеске говорне средине, у глобалу, више користе текстуалне конекторе, што имплицира да су спремнији да читалачкој публици олакшају праћење садржаја који излажу у својим радовима, него што су то аутори из српске говорне средине. С друге стране, српски аутори који су мање концентрисани на форму саопштења пропозиционог садржаја, улажу већи напор да своје исказе учине што јаснијим читалачкој публици, што се може закључити на основу већег броја текстуалних конектора за преформулацију исказа, селектованих из њихових чланака. Две различите тенденције, уочене код аутора научних чланака из две говорне средине, указују на однос ових аутора према форми кроз коју представљају научни садржај. Колико год да се на први поглед чини да су научни чланци, поготову из области природних наука, у великој мери униформни, они су истовремено и производ различитих писаних традиција и рефлектују начин писања који се практикује унутар тих традиција.

Цитирана литература

- БЛАГОЈЕВИЋ, Савка и Маја ВУКИЋ „Текстуални конектори за изражавање логичких односа у српском и енглеском академском дискурсу”, у *Зборнику радова са VI међународног научног скупа „Српски језик, књижевност и уметност”*, књига: *Структурне карактеристике српског језика* (књига 1) 2012. 477–489
- ИВИЋ, Милка. „О српскохрватским реченичним прилозима”. *Јужнословенски филолог*, XXXIV, Београд: Институт за српскохрватски језик, 5–16.1978.
- КЛИКОВАЦ, Душка. „О семантици текстуалних конектора у српском језику који се састоје од предлога месних значења и поименичене заменице *тај*”. *Зборник Матице српске за славистику*, 3, 2008.178–192.
- КОВАЧЕВИЋ, Милош. „Улога форичких замјеничких односа у структурисању реченице”, у: *Србистичке теме*, Крагујевац: Филум, 2007. 49–70.
- ТОШОВИЋ, Бранко. *Функционални стилови*, Београд: Београдска књига, 2002.
- ÄDEL, Annelie. *Metadiscourse in L1 and L2 English*. Amsterdam: John Benjamins, 2006.
- BLAGOJEVIĆ, S. “The Use of Metadiscourse in Research Articles Written by Serbian and English Academics”. *Language for Specific Purposes*. Conference Proceedings. eds. Igor Lakić and Nataša Kostić, Institut za strane jezike, Podgorica, 2007. 17–23.
- BLAGOJEVIĆ, Savka. *Metadiskurs u akademskom diskursu*, Niš: Filozofski fakultet, 2008.
- BLAGOJEVIĆ, Savka. *O engleskom i srpskom akademskom diskursu*, Niš: Filozofski fakultet, 2012.
- BLAGOJEVIĆ, Savka. „Diskursna refleksivnost u akademskim tekstovima – kontrastivni pristup”. *Leksika, Gramatika, Diskurs*, Zbornik u čast Veri Vasić, urednici: Milivoj Alanović, Jasmina Dražić, Gordana Štasni i Gordana Štrbac, Filozofski fakultet, Novi Sad. 2014. 439–456.
- ЇМЕЈРКОВА, Ana. “International Dialogue and Academic Discourse”. *Dialogue and Culture*. Amsterdam: Johan Benjamins. 2007. 73–94
- DUSZAK, Anna. *Culture and Styles in Academic Discourse*. Mouton de Gruyter, 1997.
- GRANGER, Sylviane & Stephanie TYSON. “Connector Usage in the English Essay Writing of Native and Non-Native EFL Speakers of English”. *World Englishes*. No 15. 1996.19–29.
- HALLIDY Michael & Ruqaiya HASAN. *Cohesion in English*. London: Longman. 1976.
- HYLAND, Ken. “Discourse Analysis and EAP: Understanding Disciplinary Writing”: *Taiwan International RSP Journal*. 2010. 5–22.
- LEŃKO-SZYMAŃSKA, Agnieszka. “Non-native or non-expert? The use of connectors in native and foreign language learners’ texts”. *Acquisition et interaction en langue étrangère*, 2, 91–108. 2008.

- MARCU, Daniel. el Marcu, *The Theory and Practice of Discourse Parsing and Summarization*, The MIT Press, 2000.
- MRAZOVIĆ, Pavica. *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavaĉka knjiŹarnica Zorana Stojanovića, 2009.
- NIGOJEVIĆ, Magdalena „Diskursne oznake u hrvatskom i talijanskom jeziku (kontrastivna analiza), Zadar: Sveučilište u Zadru, doktorska disertacija, 2010.
- POPOVIĆ, Ljudmila. *Elektronski diskurs ukrajinskog i srpskog jezika*. Filološki fakultet, Beograd, 2010.
- RISTIĆ, Stana. „Partikule kao jedinice semantiĉke kohezije”, *Srpsku jezik – smuduje srpske u slovenske*, 9/1–2, 505–514. 2004
- SILIĆ, Josip. *Od reĉenice do teksta – teoretsko-metodološke pretpostavke nadreĉeniĉnog jedinstva*, Zagreb: Sveučilišna naklada – Liber, 1984.
- VANDE KOPPLE, William. “Some exploratory discourse on metadiscourse”, *College Composition and Communication*, N° 36. 82–93. 1985.
- VEBBER, Bonnie *et al.* “Anaphora and discourse structure.” *Computational Linguistics* 29(4), 589–637. 1999.

Savka N. Blagojević

SOME EXPONENTS OF TEXTUAL CONNECTION LESS USED IN SCIENTIFIC ARTICLES WRITTEN BY ENGLISH AND SERBIAN AUTHORS – QUALITATIVE AND QUANTITATIVE ANALYSIS SUMMARY

Based on the idea that a higher degree of textual connection in scientific articles contributes to their greater communicativeness, the contrastive research conveyed in this paper comprises qualitative and quantitative analyses of six groups of textual connectors that are supposed to contribute to better reception of scientific papers by their readership, but are less used in these papers than the connectors which express logical relations. These connectors are used in order to: 1) express temporal-spatial relation, 2) display the order of items in the propositional content, 3) remind the reader of the previously exposed content, 4) announce a new piece of content, 5) emphasise an item of the content, 6) reformulate an utterance. The quantitative analysis showed that English-speaking authors use text connectors more often than their Serbian colleagues, which indicates that they are more inclined to help their readers to follow the presentation of the propositional content brought out through articles. On the other hand, it seems that Serbian authors are more concentrated on the propositional content than on the form of the presentation itself. Moreover, their inclination towards the use of text connectors for reformulating utterances indicates that they commonly tend to make themselves clear and understood as

much as possible. The two tendencies, noticed in the scientific papers written by the authors from two language communities, point at the different relationship these authors exhibit towards the form through which they present their scientific ideas and reflect different written traditions they belong to.

Key words: textual connectors, scientific articles, English and Serbian authors, communicativeness, readership.

Табела I

Врста конектора	Текстови енглеских аутора (укупно 2676 реченица)		Текстови српских аутора (укупно 2225 реченица)	
	Број јединица	%	Број јединица	%
за темпорално-спацијални однос	13	0,005	8	0,003
за набрајање	11	0,004	8	0,003
за подсећање	29	0,001	14	0,006
за најављивање	17	0,006	10	0,004
За истицање теме	11	0,004	5	0,005
за преформулацију	8	0,003	15	0,006
УКУПНО	89	0,033	60	0,027

Квантитативни приказ идентификованих текстуалних конектора у научним чланцима енглеских и српских аутора